

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEJYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjejjzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm-ként 6 fillér-
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő intézete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések küldendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. — M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489 sz

A közbirtokosság.

A Székelyföldön, de leginkább Udvarhelyvármegye majdnem minden községében van birtokossági elnök és birtokossági tanács. Azonban az ennek létjogosultságát megállapító szervezési szabályrendelet nincs megalkotva. Emiatt sem tervszerűen nem tud működni, sem az erre hivatott hatóság a számadásokat megvizsgálni, költségvetéseit jóváhagyni (mert erről tudomása sincs) nem tudja. Ezáltal nagyon gyakori a jöttünk-mentünk 100 frt, ettünk-ittunk 100 frt féle elszámolás. Ezáltal nem csak anyagi kára van a községnek, de erkölcsileg is sokat veszít, mert nem bizik előjáróiban.

A közbirtokossági szervezési szabályrendelet mintája az 1894. évi XII t.-c. végrehajtásául kiadott földmivelésügyi miniszteri rendeletbe meg van; azt csak le kellene másolni, esetleg a költségvetési előirányzat bevétel és kiadási cimeit megállapítani, hogy a vagyonkezelés tervszerűen, az ellenőrzés pedig rendszeresen legyen végrehajtható. Mert éppen a terv hiánya miatt nagyon sok helyen 5—600 hold közös legelő és erdővel bíró közbirtokosságnak, ahol 6—800 korona évi rendes bevétel van, nemhogy rendszeresen törleszteni, de még a kamatját sem fizetik rendszeresen, miáltal az adósság nő s így pár év múlva már csakis rendkívüli vágter eladá-

sával lehet pár évre kikászolódni az adósságból azért, hogy mielőbb újra bele menjenek.

A másik mizériája a közbirtokosságnak, hogy a legeltetést nem szabályozta. Sok helyen van ugyan az u. n. „lémitáció“ papiroson, de az írott malaszt marad, mert sem végrehajtván, sem kellőleg ellenőrizve nincs.

Az élelmesebbek becsőditenek egy csomó juhot, marhát, de az ennek alapjául szolgáló jog, vagy birtok nincs meg. Így egyik birtokos a többi kárára jogtalan hasznót szerez magának a közös rovására.

Ha azonban birtokossági szabályrendelet van, melyben már előre megvan állapítva az arányjog, vagyis hogy hány hold nyomás-birtokra hány apró, vagy nagy marha mehet ki s ezt a birtokossági előjáróság felelősséggel tartozik ellenőrizni, a fennmaradt, illetve kihasználatlan legelőjogokra a közbirtokosság maga fogadhat fel legeltetésre marhát, miáltal a közbirtokosság jövedelme gyarapodik.

Még csak a napi díjakat kívánom felhozni. A birtokossági elnök fizetése 8—10 korona évenként, évi kiadás napi díjakra azonban 60—80, sőt 100 korona, mert az elmaradhatatlan váltó-adósságra a 7 K negyedévi kamatot föltétlen 2—3 birtokossági előjáró viszi be, ami maga után vonja a 2—3 előjáró napi-díját.

Sokan azt mondhatják, hogy adóssá-

got, ha nincs pénz -- csinálni kell, mert be kell fizetni az adót, kell venni apa-állatot, fizetni kell az erdő-kezelési és őrzési díjat. Én pedig azt mondom, hogy nem kell, mert a költségvetés elkészítése esetén, elővan irányozva minden szükséges kiadás s azon tul ne lépjen. S ha a bevétel nem fedezi a kiadást, ha az olyan természetű, a földadó után, vagy ha apaállat a szükséglet, a tenyészállatok után rovatall vethető ki s ezáltal a váltó-adósságnak, mely a legkárosabb: végét lehetne vetni. Észszerű vezetéssel és takarékos gazdálkodással, a közbirtokosság maga segíthetné a községi lakosokat az ilyen inséges évben, mint a jeleni is.

Gáspár Albert,
körjejjző.

Szemle.

Szállnak kelet felől a szomorú hírek. Husz, harmine, talán negyvenezer orosz vitéz fekszik J a n t a i n á l, megmerevedett arcukon azzal a néma kérdéssel: miért? és a kis japánok, kiknek lelkébe csodás erélyt és bátorságot öntött a lángoló hazaszeretet, boldogan hunyják le örök álmra zemeiket. Ezuttal igen komoly, sőt alighanem döntő hatása volt az ütközlet, annál is inkább, mert nemcsak T o k i o uszik az öröm mámorában, hanem K u r o p a t k i n is kénytelen volt leplezetlen jelentéssel beismerni óriási veszteséget. Valószínű, hogy az oroszok utóbbi veresége P o r t - A r t h u r ostromára is jelentékeny befolyással lesz. A vár vitéz védői, kik annyira különböznek Kuropatkintól és táborukat, most

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRCÁJA.

A szaglás érzéke.

— A „Székely-Udvarhely“ eredeti tárcája. —

Egészségünk fentartására a jó orr is szükséges és a mint intelligens emberről szokás szerűen mondjuk, hogy jó orra van, ugyanezt állíthatjuk azokról is, kik kiválóan jó szaglás-érzékük által csakhamar megtudják különböztetni a jó ételt a rosszót.

Fő-figyelmünket a gyermekekre kell fordítanunk, kik gyakran abban a rossz szokásban szenvednek, hogy ujjukkal babrálnak az orrukban, miáltal az orr nyálkahártyáját folyton ingerlik és nem ritkán, főleg ha ujjuk piszkosak, betegséget, orrbajt idéznek elő, daganatok formájában.

Ily esetekben nem szabad közönyöseknek lennünk és kötelességünk, ha az intéz nem használ, már a gyermek saját érdekében büntetést is alkalmazunk, hogy az orrban való babrálástól elszoktassuk.

Az orr folytonos ingerlése által a szaporodó orrvadalek következtében, főleg a zsegebb gyermekekéknél borzasztó, csaknem gyógyíthatatlan baj is keletkezik, az ugynevezett bűdös orr, mely a kellemetlen szag miatt, az ebben a bajban szenvedő egyént annyira ellenszenvenessé teszi, hogy azt többnyire kerülni vagyunk kénytelenek.

Csecsemőknél gyakran száraz nyálka rakódik le az orrlyukak falaira és megakadályozza a megnehezített lélekzés miatt a csecsemő szoptatását. Ily esetben nem szabad az anyának ujjait, vagy hegyes műszereket az orrba bevezetni

és legtanácsosabb meleg vízbe mártott vászoruhával óvatosan eltávolítani a kerges részeket. Nagyobb gyermekeket pedig idejekorán szoktassunk hozzá az orrukat zsebkendővel tisztítani, kifújni, a zsebkendő legyen vászorból, a mi jobb, mint a pamut, vagy musselinből való.

Bor, különösen pedig pálinka mértéktelen élvezete az egészségre egyáltalában ártalmas; káros befolyása abban a bajban is nyilvánul gyakran, amely archörünket éri és elsősorban az archör vöröses színében nyilvánul, végre pedig az orrukat ugy elárasztja daganattal és kinövésekkel, hogy csaknem a felismerhetetlenségig eltorzítja. — Ki nem tudja, hogy legtöbb esetben az orr árulja el az iszákosságot!?

Vannak emberek, kik azt állítják, hogy a burnót élvezete jó szer a fejfájás ellen, a mellett pedig szellemünket is élesebbé teszi, ámde ez a szokás főleg a gyermekkorban és később is s különösen, ha szenvedélyé válik, okvetlen káros. Isten mentsen bennünket, hogy a burnózás asszonyoknál is szokássá váljék és annyira terjedjen nőkörökben, mint a férfiak között.

Az undoron kívül, mi az embert elfogja az olyan orr látásán, amely füstös kéményhez hasonló, a zsebkendők és kezek moeskos voltától is eltekintve, a nikotint tartalmazó burnót annyira eltompítja a szaglás szervét, hogy az idővel csaknem hasznavehetetlenné válik.

Egészségünkre továbbá az is ártalmas, ha gyakran rossz, bűzös szagok beélegzésének vagyunk kitéve, mert ezáltal folyton gyengül szaglás idegünk és orrunk nyálkahártyája is folytonos ingernek van alá vetve.

Habár nem óhajtunk foglalkozni az oly meseszerű elbeszélésekkel, hogy a virágillat hirtelen halált okozhat, azt az egyet nem tagadhatjuk mégsem, hogy bizonyos savak, vegyi gázok avagy növények megszagolása, ha nem is halálos veszedelemmel, de gyakran egészségünk tetemes megrongálásával járhat.

Tudjuk például, hogy oly fák alatt, amelyek spanyol legyek tartózkodnak, aludnunk nem szabad, különben felébredésünkkor erős szédülést érzünk, mert az eme bogaraktól származó káros kipárolgást a szájon és orron át beélegztük.

Betegek és különösen tüdőbetegek szobáinak sóprése közben helyén való a padlót előbb vízzel fellocsolni, hogy a sóprés alatt por ne támadjon, mely orrunkon át beszívva, fertőző hatást gyakorolhat.

A ki hálószobájában erős illatu virágokat tart, szaglás idegének túlingerlése által, idővel szaglás szervét tetemesen gyöngíti, s ennek rendes következménye szédülés, émelygés, nőknél pedig halovány arcszín.

Az egészséges orr igazi kincs; mert az, akinek van, élvezheti igazán a sok különféle illatot, a mivel a természet és művészet lépten-nyomon környez bennünket; főleg azonban azonnal és könnyen észreveszi, ha az ételben valami nem jó.

Azt pedig ki-kí önönmagán tapasztalhatta, hogy mennyire nagyobb és jobb étvágygyal eszünk, mennyire jobban ízlik mindenkor étel és ital, ha a jó illat, a belőlük ömlő kellemes szagu kipárolgás orrunkat éri és az orr nyálkahártyáira gyakorolt behatás által gyomrunkat kellemesen ingerli.

Br.

már meg vannak fosztva a segítség utolsó reményétől is. Számukra most már nincs egyéb hátra, mint a megadás vagy halál.

Két agg fejedelem haláláról adnak hírt a lapok: meghalt L o t z Károly, elhunyt G y ö r g y szász király. — A nemzet nagy halottja, a festőművészet nesztora elköltözött közülünk. L o t z Károlyban ismét egy nagy embert veszítettünk, olyant, kinek helyét jelenleg senki sem pótolhatja. — G y ö r g y szász király a pillniti kastélyban hunyt el hosszas betegeskedés után. Amint írják, nagyon megtörte fiának házassági botránya és az is siettetette halálát.

A bécsi szenzációs gyilkosság ügyében nem hiányoznak az újabb részletek. A rendőrség még mindig nyomoz és már kisütötte, hogy Sikorát Klein Henriké egyedül fojtotta meg. Kleinék különben igen nagy ügyességgel bujkáltak üldözőik elől. Hol Stuttgartban, hol Bazelben, hol Párisban akadtak rá nyomukra, míg végre Párisban f. hó 17-én sikerült őket letartóztatni. A kiadatási eljárást megindították. — Különben nem is szabad tulságosan csodálkoznunk a világ minden részéből érkező ilyen híreken. A kenyérharc mindig nagyobb arányokat ölt és a nyomorúság sok mindenre ráviszi az embereket. Így például legújabbán komoly aggodalomra ad okot a cigányprimások jövője, amit legjobban illusztrál az alábbi hírecske:

A német trónörökös menyasszonyával C e c i l i a meklenburgi hercegnővel a napokban Baden-Badenben a Stephanie-Hotelben meghallgatta a cigányzenekar játékát. Közben elkérte a cigányprimás hegedűjét és egy óra hosszáig vezette a zenekart és játszotta a menyasszonya nótáit. Állítólag még cifrázta is amugy cigányosan!

Ha már ilyen magas régiókban járunk, szóljunk egyuttal L u j z a hercegnőről is, kinek az esetéről az újságok az eddigi hasárok helyett most már csak 6—8 sorban emlékeznek meg. Már megnevezett a maga részéről ügyvédje által négy szakértőt, kik többek társaságában hivatva lesznek dönteni beszámíthatósága felett.

A J ó k a i hagyatékának leltározása is lefolyt már. Nagybecsű gyűjtemények és ereklyék kerültek a becsüs kezei közé, aki meglehetősen prózai ember lehet, amennyiben J ó k a i egyik legféltettebb kincsét P e t ő f i házisapkáját k é t k o r o n á r a becsülte.

Nemcsak nálunk, de Dániában is haldoklik a romantika. Helsingör környékén Marienlyi község közelében fekszik a hagyomány szerint H a m l e t sirja és most kegyetlen kezek akarják feldolni a világhírű hantot, hogy vasutat építsenek rajta keresztül. Meghalt a romantika!

Bármennyire áldásosnak tartják is sokan a vasárnapi munkaszünetet, azért úgy látszik vannak, akik nem osztják ezt a véleményt. Legalább is N i n o d e G i n e s toreador nem, aki Madrid egyik utcáján azért lőtte föbe magát, mert a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény, mely a vasárnapi bikaviadalokat eltiltja, a kenyérét veszélyezteti.

A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara közgyűlése.

Marosvásárhely, 1904. okt. 14.

A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara október 14-én délután közgyűlést tartott saját helyiségében Tauszik B. Hugó kir. tanácsos, elnök vezetésével.

Napirend előtt az elnök megemlékezett id. É l t e t ő Albert haláláról, kiben a kamara is egyik támogatóját veszítette el. Bejelentette, hogy a kamara 1903. évi jelentését minden érdeklődőnek megküldötték, s úgy a helybeli, mint a fővárosi lapok elismeréssel fogadták a kamara kerületi közgazdasági viszonyait élenként eljelenítését.

Elnöki közlések során élénk örömmel vette a teljes ülés tudomásul, hogy M o l n á r Jani, makfalvi fazekas, a híres állat-szobrász, égetőkemence építésére 1000 koronát, T ó t h f a l u s i Károly megyesfalvi műasztalos segédeszközök beszerzésére 868 K 4 f., S á n d o r István marosvásárhelyi fésűs egy fésűvágó gépet és egy szaruprészt, B i n d e r Oszkár szászregeni és V a l o v i t s Pál baróthi szijgyártók egy-egy Singer-féle szijvarró gépet kaptak a keresk. minisztertől; S e q u e n s József sepsiszentgyörgyi posztógyárának pedig 8000 korona államkölcsön visszafizetésére 5 évi időhaladék engedélyeztetett.

A tárgysorozat rendén jelentés tétetett a f. évi okt. 23—31-ére kitűzött első székelyföldi ta-

noncz- és segédmunka kiállítás munkálatairól, mely szerint elegendő résztvevő jelentkezett s így a kiállítás remélhetőleg kifogja elégíteni a hozzáfűzött várakozásokat.

Tárgyalta a teljes ülés a szövetségéről szóló törvényjavaslat-tervezetet. Helyesléssel fogadta, hogy a kormány törvényes intézkedéseket szándékozik életbe léptetni a szövetkezetek működésének szabályozására s a visszaélések megállítására. A részleteknél kiemelte annak szükségét, hogy az irni nem tudó tagok aláírása s illetoleg a két előttemező tanu aláírása hatóságilag is hitelesítendő; a cégbe felekezeti v. nemzetiségi jelzöt felvenni nem szabad; a fogyasztási szövetkezetek árut nem tagoknak semmi körülmények közt el nem adhatnak; ha ezek a törvény terv. 77. §-ának rendelkezését be nem tartják: első esetben 500, második esetben 1000 K pénzbírsággal s harmad sorban feloszlatással büntetessenek stb. — S z o v á t a község hetivásárjainak egész évre kiterjesztését javasolja a keresk. kormány. Az új román, orosz és szerb általános vámtarifa ügyében terjedelmes memorandumot terjeszt a keresk. kormány elé. Határozta, hogy a földmivelési kormány. kender- és lenkikészítő telepek létesítésére saját hatáskörében legmesszebb menő támogatást nyújt. Örvedetes tudomásul szolgált, hogy a négy év óta nagyobb irányokban nem folytatott székely ipari kiképzés, a székely fiuk mesterségekre helyezése által újból nagyobb mérveket ölt, s ezuttal Csikmegyéből 50, Háromszékmegyéből 5, Marostordából 34, Udvarhelymegyéből 12, Kisküköllumegyéből 6, összesen 107 székely fiu nyert elhelyezést, kiknek elutazása új állomáshelyeikre folyó hó 24-ére van kitűzve. — Folytatólag T h é k Endre budapesti butorgyárost és S c h ö n b o r n Gézát az osztr. magyar bank marosvásárhelyi fiókjának főnökét a kamara levelező tagjává választották. Felir a kamara a keresk. kormányhoz, hogy a magyar kereskedelmi és ipari érdekek törvényhozási képviseletére a keresk. és iparkamaráknak — miként Ausztriában — képviselő küldési jog biztosíttassék. Örvedetes tudomásul szolgált azon bejelentés, hogy a marosvásárhelyi Agrár takarékpénztár rt. az ország-szerte rosz közgazdasági viszonyokra való tekintettel, már kihelyezett kölcsönei kezelésénél a legmesszebbmenő méltányosságot óhajja gyakorolni: a törlesztésektől lehetőleg eltekint, a végrehajtási eljárásokat felfüggeszti és ezután 200 koronától fölfelé hosszabb lejáratu jelzálog kölcsönöket nyújt. Nyomban elis határozta, hogy miután az Agrár takarékpénztár közönségét nagyobb részt a székelység szolgáltatta, tagjai útján köztudomásra hozza a nevezett pénzüzetet hazafias elhatározását. Javaslatba hozza — beadott kérvények kapcsán a teljes ülés, hogy Simonfi József nagyernyei szabónak és a gyergyóditrói székely társaságnak állami támogatásért beadott kérése figyelembe vétessék. A gyergyóditrói székely-társaság házi ipari (kötő- és varró) iskolát tart fenn s ezen segítőzés nagyszámban jelentkező leányok képzését akarja befolyásolni, hogy aztán önállóan dolgozhassanak tovább. Az ügy annyival figyelemre méltóbb, mert ezek a közvetítő kereskedelem számára készítenek olyan árukat (fehérneműt, felső ruhákat, kötött árukat), melyeket eddig külföldről hoztattak. Az Országos Magyar Szövetség tervbe vett vita gyűléseire Sz. S z a k á t s Péter titkárat és Z. S e b e s s Dénes orsz. képviselő, levelező tagját küldte ki a kamara. Végül az elnök javaslatára elhatározta, hogy a székelyföldi márvány anyag megvédésére, valamint a székelyföldi köipar fejlesztésének biztosítására a kormány. lépéseket tesz s előterjesztését első sorban külföldi behozatal mérséklése s a székely fiuk köiparra képzésének fokozása tárgyában teszi meg. Ezzel a teljes ülés véget ért.

Tan- és nevelésügy.

Udvarhelyvármegyei népnevelési egylet.

Gyermes Mihály székelyudvarhelyi tanító által felvetett eszme, hogy a vármegyénkben létező tanítóegyletek és a Népnevelési egylet alakításának által népnevelési, illetve olyan tanítóegyletté, mely az eredményes tanítás eszközeinek tökéletesítése mellett egyesült erővel a nép minden rétegének nevelését, helyes irányu vezetését is programjába veszi: örömmel jegyezzük fel, hogy nemcsak itt szűkebb hazánkban, vármegyénkben részesült általánosan kedvező fogadtatásban, de

igen szép elismeréssel emlékeznek meg a helyes gondolatáról a tanügyi- és napilapok is.

Elismeréssel adózik, helyeslését fejezi ki, az eszmének vármegyénkben való megvalósítása céljából kidolgozott tervezetéről. Br. Eötvös József rég eltemetve aludt nagyszerű gondolatának poraiból feltámasztója: Makói Dr M a k a y Béla vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos is. Az osztálytanácsos urnak Gyermes barátunkhoz intézett meleghangú levele, idevonatkozó közérdekű részét, szíves belecgyezése mellett, az alábbiakban közöljük:

Budapest, 1904. okt. 2.

Tisztelt Tanító Ur!

Kézhez vettem reformjavaslatát az Udvarhelyvármegye területén működő tanító egyleteknek Udvarhelyvármegyei népnevelési egyletté való átalakítása tárgyában. Nem mulaszthatom el ez alkalomból, hogy a szóban forgó egyesület megalkotása érdekében kifejtett buzgó munkásságáért, őszinte elismerésemel Önnel ki ne fejezzem.

Reformjavaslatából látom, hogy teljesen ismeri e kérdésben elfoglalt álláspontomat. Teljes elégtételemmre szolgál tehát most az az örvedetes tapasztalt körülmény, hogy egy uton járok egy gyakorlatilag is tapasztalt s a helyi viszonyokkal, megoldható nehézségekkel ismeretes tanítóval.

Mindig abban a nézetben voltam s vagyok ma is, hogy a kezdeményező szerepet a tanítóegyesületek kezéből kivenni nem szabad; mert a nemzeti oktatásnak szorosan össze kell jönnie a nemzeti neveléssel s az oktatókat a nevelőkre feltételekkel tenni, az ügynek csak kárára van.

A cél pedig oly szép, oly nemes, a nemzet napszamosainak népnevelői munkássága annyira természetes szükség, hogy e felett már vitakozni sem lehet. Csak az eszközöket és módot kell most keresnünk, amelylyel a tervet az egész országban egyöntetűen megvalósíthatjuk.

A nagyfontosságú kérdés életbeléptetése felett, amelyet 1903. évi febr. 2-án tartott emlékbeszédemben utítottam fel, a VI. egyetemes tanítógyűlés f. évi július 6. ülésén már döntött. Ismeretes Ön előtt, hogy e nemes határozat minden hozzászólásom nélkül mily kedvező.

Most nem akarok elejébe vágni a továbbiaknak, átadom örökömet a lelkes tanítósnak; várom nyugodtan a fejleményeket s figyelemmel kísérem munkásságukat és szívesen fogadok minden értesítést az ügy állásáról.

Üdvözlöm Udvarhelyvármegye népnevelőit, Isten áldását kérem nemes munkásságukra és szívesen köszönti Önt

Makói Dr Makay Béla,
min. osztálytanácsos.

Tanaságot tesz e levél tartalma a programba vett irányzat helyessége mellett akkor is, hogy nem kell mindent felülről várni, szívesen veszik az illetékes felsőbb fórumok, ha a gyakorlati emberek maguk jelölik ki az általuk megvalósítandó eszméknek módozatait, helyes irányt.

Előre tehát, hozzuk össze mindnyájan a népnevelés szent ügyének érdekében gondolatainkat, eszméinket, mert egyetértő egyesüléssel, nagy tetteket valósíthatunk meg, nem remélt szép eredményeket érhetünk el!

Külömfélék.

— A király ő felsége vasárnap Gödöllőre érkezett. Ő felsége hétfőn már Budapestben, magyar székvárosában kihallgatást adott. Egyelőre még ma is ad kihallgatást a király.

— Haza jött — meghalni . . . T a m á s Antal nyug. m. kir. posta- és távirtda-főtiszt székely atyánkfa kedden este fél hét óraker, életének 53-ik és boldog házasságának 30-ik évében hirtelen befejezte földi pályáját városunkban. Pár napja csak, — írják találóan övéi a kibocsátott családi gyászjelentésben — hogy önérejből megfuton 33 évi tisztes pályavég után hazajött, folytonos éj-napi szolgálatában megrocsolt idegzetét szerető testvérei körében kipihenni. Ember tervez, Isten végez! Az édes anyaföld kebelén rég áhitott nyugalmat remélt és ime — temetőre talált. Hült porait folyó hó 20-án (ma csütörtökön) délután 3 óraker a róm. kath. temetőbe helyezik örök nyugalomra és lelkéért az engesztelő szt. mise-áldozat pénteken reggel 1/2, 8 óraker a plébá-

nia-templomban fog bemutatni. Az elhunytat nejein kívül: özv. Petrus Antalné, mint anyós; özv. Boros Károlyné Tamás Eliza, Tamás Károly, Tamás Dénes és Tamás Albert tanár, mint testvérei s ezek családjai, valamint Petrus Jenő, Kassay F. Ákosné és Embery Árpádné, mint sógora, illetve sógorónői gyászolják. A váratlanul érkezett csapás mélyen lesújtotta a szerető családtagokat s városszerte sajnálják a kiváló szorgalmu ember halálát. Nyugodjék csendesen!

Merénylet Ugron Gábor ellen. Ugron Gábor országgyűlési képviselő a hó 18-án életveszélyben forgott. Fenyéd községben felügyelt a kukoricahordó szekerekre, melyek édesanyja földjeiről szállították be a termést. Este 6 óra tájban érkezett egy szekér. Demeter Zakariás bérest felszólította Ugron, hogy segítsen leüríteni a kukoricával terhelt szekeret. A béres többszöri felszólítás után sem engedelmeskedett Ugronnak, aki erre dühös lett és kétszer pofonította a bérest. — Demeter Zakariás, aki különben is rovott multu ember s több évvel ezelőtt 12 évi fegyházra volt ítélve gyilkosságért, fejszét fogott és fejbe akarta csapni Ugron Gábor országgyűlési képviselőt. Ugron baltájával fölfogta az ütést, mely azonban oly súlyos volt, hogy baltája eltört. Ez még nem volt elég a merénylőnek; pisztolyt kerített elő és tiz lépésről kétszer Ugronra lőtt és elmenekült. Fél óra mulva Ugron kocsijával hazafelé tartott. Harmadszor is megtámadta a veszedelmes merénylő. Az utközből levő korcsmához mellől még kétszer rálőtt Ugron Gáborra. Szerencsére a lövések közül egy sem sértette meg Ugront. — Másnap délelőtt Ugron Gábor személyesen tett följelentést a merénylő ellen a székelyudvarhelyi kir. törvényszéknél, hol dr. Voith Gerő kir. törvényszéki bíró és Halász Imre törvényszéki jegyző vették föl a képviselő panaszát. A merénylőt letartóztatták és bekisérték a kir. ügyészhez fogházába. Ugron a súlyos fájdalmakat — erős természeténél fogva — föl sem veszi. Karját bekötötték és tegnap délután ismét kikocsizott édes anyja birtokaira.

Telefonos kisasszony. A kolozsvári posta-és távirtdaigazgatóság egy több oldalról sürgetett ohajtásnak tett eleget akkor, midőn a helybeli telefonközpont szolgáltatásának pontos lebonyolítására Fitz Anna m. kir. posta-és távirtdaigazgatót kinevezte Kolozsvárról. A kezelőnő állását már el is foglalta és azóta kellő gyorsasággal történik a kapcsolás az udvarhelyi központ.

Színház. B. Polgár Béla színtársulata folyó hó 18-án (kedden) este tartotta első előadását városunkban. Ruttkay György „Sötétség” című társadalmi színműve került ez alkalommal előadásra. A darab cselekménye egészen a modern élet keretei közt folyik le és a párbaj jogosultságának kérdése körül forog. Most, a midőn mind szélesebb arányokat ölt a párbajjellemű mozgalom, bizonyára sok férfi-lelkében visszhangra talál a színmű alapgondolata: belátom és elismerem a párbaj jogosultságát és hasztalanságát, de nincs erőm szembe szállni az egész társadalommal. Őök, vagy megölettem magamat egy ferde felfogás, egy nyomorék idea kedvéért, mely azt akarja elhíttetni velem, hogy a saját, vagy ellenfelem vére tisztára mossa a beszenyezett becsületet. A szereposztás következő: Váry — Batosi, Klementin — Bendéné, Emma — Sz. Hervay Erzs, Andor — Inke, Vera — Jászai Mariska, Erdős — Kiss, Istvády ezredes — Szőreg, Ernészti B. Polgár Fanni, Istvády főhadnagy — Nagy. A szereplők általában jó és összevágó előadást produkáltak. Ki kell emelnünk B. Polgár Fannit, Sz. Hervay Erzsit, Batosit, Szőreghet, Nagy Sándort és Inke Rezsőt, kik dicséretes buzgalommal igyekeztek szerepeiket betölteni és a sűrű tapsokból következtetve, jó eredménnyel Kis szerepét dicséretesen töltötte be Jászai Mariska. Halász Ede — egy kis tulzással bár — jól játszotta meg a tisztai szolgáló szerepét. Elismerés illeti meg az igazgatót az előadás kezdeténél tanúsított pontosságáért, valamint azért is, hogy a

felvonás-közök a körülményekhez mérten elég rövidiek. Közönségünk persze nincs ahhoz szokva, hogy a fél nyolcra hirdetett előadás 8 óránál előbb kezdődjék meg s azért az első felvonás elején meglehetősen szomorú képet mutatott a nézőtér. Azonban nyolc órára lassankint megtelt a földszin s a karzat és elég szép számú közönség hallgatta végig az előadást. Csak a pökholyok maradtak kétségbeesetten üresen és ezen nem is lehet csodálkozni. — Szerdán f. hó 19-én „A tavasz” című szép zenéjű operett ujdonság került színre; ma 20-án pedig „A csodagyermek” című vígszínházi ujdonság jön előadásra.

Korona gyűlést az udvarhelyi róm. kath. esperesi kerület papsága Jung-Cseke Lajos apát-főesperes elnöklété alatt a napokban tartotta meg a helybeli plebánián, hol a tagok majdnem teljes számban megjelentek. A „Veni Sancte”-val egybekötött gyűlést az apát széleskörű tudásról, a nép igazi szeretetéről tanuskodó beszéddel nyitotta meg; élénk vonásokkal rajzolva a mai társadalmi életet. A tárgysorozatba fölvevett keblügyek beható tanácskozás után nyertek elintézt. Gyűlés után pedig a főesperes-apat szíves vendégszeretettelben részeltette a kerületi papságot.

Szakiskolánk gyakorlati fejlesztése. A székely iparkamara mult évi jelentésében ismertei többek között a székelyudvarhelyi állami kö-és agyagipari szakiskola működésének tiz évi kedvező hatását is. Erre nézve nekünk van egy megjegyzésünk. Több év óta érdeklődő figyelemmel kísérjük a szakiskola hatását, hiszen az is majdnem egy időben keletkezett a „Székely-Udvarhely”-lyel. Igaz, voltak s vannak derék és kiváló növendékei, akik megmaradtak, szíveslélekkel ragaszkodnak pályájukhoz, becsületes munkassággal megkeresik a szükségeseket a maguk és övéik számára. Azonban sokan el is tértek eredeti hivatásuktól s eltagadják azt is, hogy valaha növendékei voltak az intézetnek, mert — szerintük — talán uribb foglalkozáshoz jutottak. Ezt úgy véljük megszüntetni s az ilyenek elég nagy számát kevesebíteni, ha a négyéves tanfolyamon kívül legalább két évi tisztán gyakorlati kiképzésre is alkalmat nyújtanak. Ennek igen széleskörű előnye és haszna lenne ugy az intézetre, növendékekre, mint az egyes iparosokra és fogyasztó közönségre nézve is. Az intézet fentartása is az államnak kevesebbe kerülne; a növendékek tanulmányaik befejezése után azonnal foglalkozáshoz, kenyérkeresethez jutnának; az egyes iparosok egy egészséges irányu munkássághoz szoknának, s végül a közönség hivatkozhat székely emberek munkájáért — és nem külföldről importált, esetleg hazai kezdetleges, öskori dolgokért — szívesebben adná oda amugyis szükön telő filléreit. Ezen nézetünk bővebb és a gyakorlatban megvalósítható kifejtését — a szakiskola vezetőségétől és tanári karától kérjük és várjuk e helyen.

Ifjuságunk önképzése. A helybeli róm. kath. főgimnázium „Baróthi Szabó Dávid Önképzőkör” megalakulása után első rendes gyűlését is változatos programmal tartotta meg. Ráduly Simon tanárt küldötte ki az ifjuság kalauzolására és ellenőrzésére a tanári kar. Az első gyűlés a „Himnusz”-szal kezdődött, amelyet az ifjuság — mintegy áldást kérve nemes munkálkodására és a hazára — igen lelkesen énekeltek. Ezután György Dénes VIII. o. elnök lelkes megnyitó beszédét mondott a régi jelszavakkal: „Istenért — hazáért... előre...!” Kijelölte a fegyvert is: „Müveltség...!” Ez a szellemesaták kardja...! Aztán a jegyzőkönyvet hitelesítették. Majd Ferency Károly VIII. oszt. tanuló szavalta Vörösmarty „Vén cigány”-ját dicséretesen sikerültre. Erre az alelnök olvasta fel a kör törvényeit. — Bogó Ajajos VII. oszt. tan. próbálkozik Várad A. „Iskarióth”-jának egy részletével. Majd a változatos tartalommal megjelent „Ébredés”, önképzőköri lapot olvasták fel. A következő pont a Csergő Tamás VI. oszt. tanuló szavazata volt, melynek elbírálása érdekes vitaközéssé adott alkalmat. Mosolyok között lépett a pódiumra Kricsa Andor VIII. oszt. tanuló, ki megmutatta, mit tehet a művészet? Az előbb mosolygó arcok elkomorodtak, a lelkesedés lángjában tüdőkölték. Érzésteli, színezett szavazatát valóságos tapsvihár követte, mintegy jelentve, hogy elvitathatlanul dicséretesen sikerült. Majd, mielőtt az eredményes gyűlést befejező „Szózat” felzendült volna, sok életrevaló indítvány nyert elintézt. Az október hatodikai diszgyűlést már említettük; a többiről majd időről-időre hozunk rövid értesítést — buzditásul a minden szépért és jóért lelkesülő tanuló-ifjuságnak.

Hibaigazítás. Lapunk mult számában, a törvényhatósági közgyűlésről hozott tudósításunk

azon részébe, hol a tisztviselői nyugdíj-alap pótdójáról emlékezünk meg, hiba csuszott. Nem két százalék a pótdó, hanem csak fél százalék. Ugron János volt alispán nyugdíjazásánál pedig a szavazás úgy értendő, hogy három szó ellenében, a jelen voltak mind a nyugdíjazás mellett szavaztak.

— **Állást keres egy munkabíró, szorgalmas és szép írásu egyén.** A Remington-, Yost- és Bernsderfer-féle írógépeket is kezeli. Cím e lap kiadóhivatalában.

Törvénykezés.

Esküdtiszéki tárgyalások. A helybeli kir. törvényszék esküdtbirósága — mint mult számunkban jeleztük — hétfőn megkezdte II. k ülés-szakát. Az első napon Baláz s László árvát-falvi lakost, haláltokozó súlyos testisértés büntetésben mondotta ki az esküdtiszék vétkesnek s az 5 hónapi vizsgálati fogság betudásával 4 és fél-évi fegyházra ítélte a bíróság. Kedden Sift György benei lakosnak felmenő ágbeli rokonon elkövetett halált okozó súlyos testisértés büntette volt tárgyalás alatt. Ennél az esküdtiszék verdiktje alapján 2 évi fegyházbüntetést mondott ki a bíróság. Tegnap Csiki Mátyas kápolnásoláhfalvi lakos, halált okozó súlyos testisértés büntetével vádolt bűnügye volt soron. A tárgyalás lapunk zártakor még folyt.

Nyilt-tér*

Igen alkalmas utazásoknál.
Rövid használat után nélkülözhetetlen.
Egészségügyi hatóságok által megvizsgálva.

Bizonyítványt aelt Bécsben,
1887. júl. 3-án.

Kalodont

nélkülözhetetlen
fogtisztító-szer.

Elsőrangú higiénikusok elismerik, hogy egészségünk fentartásánál nem nélkülözhető a fogak és szájüreg gondos ápolása. Nevezetesen gyomorbetegségek hárrithatók el ez által Ennél legsikeresebbnek bizonyult a „KALODONT”, mely az antiszeptikus hatást a fogaknál szükséges mechanikus tisztítással kitünően egyesíti.

Értesítés.

A n. é. közönség tudomására hozom, hogy **férfi- és női divatru üzletemet** az új helyiségben már teljesen berendeztem. Miután főtörekvésem a jövőben is **legjutányosabb árak** mellett az igen tisztelt vevőkö-zönséget kiszolgáltalni, becses figyelmébe ajánlom az

ősz- és téli idényre

nagy választékban ujonnan beszerzett áruaktáromat, mely kiterjed ugy férfi-, mint női ruhaszüvetek, flanel és mosó velcek, jó meleg olcsó ruhák, női- és kész fehérműek, kitünő minőségben; kész női blousok, férfi- és fiu kész-ruhák és kalapokban dusan felszerelve.

Női- és férfi-szabó kellékek óriási választékban, honi vászuak, paplanok, szőnyegek, asztal- és ágygaraiturák és nagy kendőkben, továbbá ezer, meg ezerféle szakmamba vágó cikkekben nagy választékom van, miáltal azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a legmesszebb menő igényeket is kielégíthetem.

Kérem szükséglete esetén nagy- és dus rak-tárom szíves áttekintésére, hogy egyszersmind **előnyös és olcsó árainról** is meggyőződést szerzevén, legelőnyösebben beszerezhesse a ruházati és divat cikkeket ez idényre is.

A n. é. közönség szíves támogatását kérve, maradok szolgálatára kész tisztelettel

Szenkovits János utóda,

férfi-, női divat- és kézműáru üzlete

— Székelyudvarhely, főtér. —

* Az e rovatban megjelenő közleményekért semmi felelősséget sem vállal a Szerk.

Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Legelősebb, legjobb divatlap

a „Budapesti Bazár”, mely tősgyökeres magyar újságot a „SZEKELY-UDVARHELY” előfizetői — különös kedvezmény gyanánt — negyedévre 1 K 50 fillér helyett 1 K 30 fillérért rendelhetik meg a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában. A „Budapesti Bazár” iránya mindenkor összpontosul e három szóban:

Izlés! — Takarékoság! — Munka!

Egy javított fedeles kocsi teljesen jó állapotban eladó **Dávid Gergely** kovácsmesternél Székelyudvarhelyt, Petőfi-utca 26. sz. — felelősség és jótállás mellett. Ócska kocsikat becserelel s készít újakat és elvállal mindennemű javítást a legjutányosabb árért.

BOR Jó és olcsó asztali csemege és gyógyborok literenkint 28 krtól 1 frt 40 krig **Fernengel Gyula** bor nagykereskedésében kaphatók. 5 literen felüli vételnél külön kedvezményes árak.

Eladó alma. Kézzel szedett, válogatott (I. és II. osztályu) szép

batul-alma

eladó **Ugron Gáspár** földbirtokosnál Bikafalván.

Réz- és ruggyanta-bélyegzők egyesek, hivatalok

testületek számára, valamint „Gumosít” jelző készülékek üveg, porcellán-, vas-, bádóg-, kő-, fa, vászon, zsák, vitorlavászon, juta, posztó és állatok jelzésére, égetővasak, érc értékjegyek, ajtó-táblák; bronz ajtó-táblák vésett névvel, horganyból fekete alappal öntött termézetes fényezett betűkkel, ajtó- és kulcsszámok, monogramok pecsétnyomónak és ruhajelzéshez, valamint himnuszhoz. „Diadal” legelősebb és legjobb ruggyanta kézi nyomda kaphatók és megrendelhetők **Betegh Pál** könyv-, papír-, iró- és rajzszekereskedésében Székelyudvarhelyt, (Kossuth-utca)

!!! Most jelent meg !!!

Szalay Béla

Bánat.

Versek.

Ára csinos borítékba — füze 1 korona.

Kapható:

Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Cimbalom iskola

öntanulásra.

Minden cimbalom kedvelő megtanulhat magányosan tanító nélkül cimbalmozni a Kovács-féle legújabb cimbalomiskolájából. Az iskola tartalma: 10 lecke, 10 rajzzal, 50 legújabb magyar nótával. Az iskola ára 10 korona. Kapható: **Kovács János** okl. cimbalomtanárnál Budapest, VII. Erzsébet-körut 5. sz.

— Kérje mindenütt a magyar gyártmányu Müller-féle (minden fajtájú) tentát, tust, pecsétviaszot és aquarell festéket.

Tiszta borok. Jó konyha Pontos kiszolgálás.

Vendéglő és szálloda átvétel s megnyitás!

A nagyérdemű helybeli és vidéki közönség szíves tudomására hozzuk, hogy az eddigi közneven ismert

Hungária-szállót

átvettük és azt némi módosítással f. hó 19-én (szerdán) megnyitottuk.

Egyedüli törekvésünk az lesz, hogy a nagyérdemű közönség teljes megelégedését kiderméljük.

Vidéki n. t. vendégeink beszállás céljából az udvart és istállót díjmentesen használhatják s nagy gondot fordítunk arra, hogy minél otthonosabban érezzék magukat.

A nagyérdemű közönség szíves pártfogását kérve, maradtunk

Székelyudvarhelyt, 1904. okt. 19-én

teljes tisztelettel:

Szalmásy és Gröller.

Tiszta borok. Jó konyha. Pontos kiszolgálás.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

6249—904. alisp. szám.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye székelyudvarhelyi, székelykereszturi és homoródokládi főszolgabíróségánál üresedésben lévő egy-egy közigazgatási gyarkorki állásra pályázatot hirdetek.

Ezen állásokkal egybekötött javadalmazás:

I. 1600 korona évi törzsfizetés;

II. 1300 korona évi törzsfizetés;

III. 1000 korona évi törzsfizetés.

A pályázati kérvény, melyhez az 1883-ik évi I. t. c. 3. §-ában megkívánt elméleti képzettséget igazoló okmány csatolandó Udvarhelyvármegye főispánjához címzendő s **folyó év november hó 30-áig** bezárólag a vármegye alispánjához nyújtandó be.

A pályázati kérvény benyújtásának módjára nézve az 1902-ik évi 125000. sz. belügyminiszteri rendelettel kibocsátott vármegyei ügyviteli szabályzat 4. §-ának rendelkezése irányadó.

Székelyudvarhely, 1904. évi okt. hó 8-án.

Dr. Damokos Andor, alispán.

2221—904. szb. szám.

Árverési hirdetmény.

Kápolnásoláshalu község tulajdonát képező Homoród gyógyfürdőn levő vendéglő és kocsmaház a hozzájuk tartozó mellékhelyiségekkel együtt **folyó évi november 9-én délelőtt 10 órakor** Kápolnásoláshalu község házában megtartandó nyilvános árverésen 1905. évi június 1-től szept. 15-ig terjedő időre bérbe fog adatni.

Kikiáltási ár 2400 korona. Az árverés szóval vagy írásbeli ajánlattal történhetik, azonban köteles árverező fél a kikiáltási ár 10 százalékát bánatpénzül alólírott főszolgabíró kezéhez letenni vagy írásbeli ajánlatához mellékelni s

szóval vagy írásban kijelenteni, hogy az árverési feltételeket ismeri s azokat kötelezőleg elfogadja.

Utóajánlatok nem fogadtnak el.

A részletes feltételek alólírt főszolgabírónál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Székelyudvarhely, 1904. okt. 14.

Dr. Demeter Lőrinc, főszolgabíró.

Tessék elolvasni! Elolvasatlanul le nem tenni s tovább ajánlani!

Székelyudvarhelyt a Fő piactéren kiadók az alábbiak:

Iroda, vagy raktárnak való szoba; pincék, gabona-elárusító hely hámbárokkal; nyílt bazárnak átalakítható hely; fényképezésnek, terve szerint átalakítandó helyiségek!

1. **Két udvari lakás**, — kívánság szerint újból átalakítandó — mely áll 2—2 szoba, konyha, kamara, pince és egyéb hozzátartozandókkal — a földszinten.

2. **Egy szép nagy világos szoba** konyhával — földszint az udvaron.

3. **Egy udvari szoba** magános lakónak, iroda helyiségnek, raktárnak, vagy szabónak műhelyül **azonnal kiadók**. — A 2. és 3. pont alattiak a z o n n a l e l i s f o g l a l h a t ó k, míg a többiek — megfelelő átalakítás után — Szent-Mihály napkor: **szept. 29-én**. A ház a város legforgalmasabb helyén van s azért a lakások különösen alkalmasok azoknak, kiknek érdekük, hogy a főpiacon legyenek s a kapu elé kirakatokat tehesse nek. Ezen helyiségek csakis csendes foglalkozásu, gyermektelen családoknak, vagy magánosoknak adatnak ki!

4. **Raktárnak** — gabonának vagy bárminek — 3 nagy száraz, szellős pince-helyiség azonnal kiadó és átalakítható!

5. **Gabona kimérő** és elárusító hely (kimérő hámbárokkal), kicsinyben való elárusításhoz kiválóan alkalmas és nagyforgalmu hely.

6. **Nyílt bazárnak** — megegyezés szerint átalakítható — kapualj!

7. **Önálló lakás** külön udvarral és kerttel, konyha kerítészetnek különösen alkalmas, kitűnő és bővizű kúttal. Vidékről beköltözni akaró gazdálkodónak nagy udvarral. Fakereskedőnek, aki a hetipiacon vásárol be deszkát, fát és a helybeli iparosok stb.-inek elárusítja, kiválóan alkalmas, mert szemben van a fapiacal, a jó karba helyezett Gábor-utcaiban. Egy nagy és két kisebb szoba, kamara, egy igen nagy, valamelyes műhelynek alkalmas nagy világos, szellős pince-lakással; egy kisebb pince és egy földi pincével, istálló, szekérszín, nyitott és zárt sütő, sertés és csukol stb.-ivel felszerelve azonnal vagy Szent-mihály naptól 3, vagy 6 évre kiadók s azonnal elfoglalhatók.

Értekezhetni írásban vagy szóval a tulajdonosnál: **nagyoslymosi**

Koncz Ármin gyógyszerészszel az irodájában Székelyudvarhelyt.

Előzetes költség nélkül

4%-OS

törlesztéses kölcsönöket

nyújtunk budapesti és külföldi előrangú pénzintézetektől a földbirtok és ingatlan értékéig I. és II. helyre 15—65 évig terjedő időtartamra.

Személyhitelt! papoknak, katonatiszteknek,

állami és magánhivatalnokoknak, kereskedőknek és iparosoknak kezes és kezes nélkül

1—15 évig terjedő időre gyorsan diszcreten.

Bank- és magánadósságok konvertálása.

Készítünk tervezeteket különféle újonnan alapítandó vállalatokról, valamint finanszírozzuk is ezeket. — Elvállalunk technikai és geológiai véleményezéseket hites szakértők által: foglalkozunk fennálló vállalatok részvénytársasággá való átalakításával.

Meller Lajos és társa Budapest, VI. Teréz-körut 32. (Törvényszéki legjegyzett cég.) (Válasz bélyeg.)